RIJEČKI FILOLOŠKI DANI

Zbornik radova s
Međunarodnoga znanstvenog skupa
Riječki filološki dani
održanoga u Rijeci
od 16. do 18. studenoga 2006.

Filozofski fakultet
Rijeka, 2008.

Šime Demo

AT TU, MAILÁTH, CONNITERE NERVIS: POVIJESNA POZADINA ELEGIJE FRANJE KSAVERA VERNEDE UPUĆENE RIJEČKOM GUVERNERU JÓZSEFU MAILÁTHU (1778.)

Šime Demo, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, stručni članak

UDK 821.163.42.09 Verneda, F. K.
94(497.5 Rijeka)"17"

Rad opisuje povijesno i političko ozračje u kojemu je Vernedina elegija nastala, odnosno situaciju koja je motivirala odabir tema i motiva u njoj. Osobita se pozornost posvećuje ulozi naslovnika u rečenim povijesnim okolnostima. Uz analizu sadržaja i kompozicije same elegije, zaključuje se kako je ona imala i jednu vrlo praktičnu svrhu – potaknuti Mailátha kao važnoga državnog službenika da marljivim radom pomogne u privrednom rastu autorova rodnoga grada.

***Ključne riječi**: Franjo Ksaver Verneda, József Mailáth de Székhely, Rijeka – povijest – 18. stoljeće, Civilna Hrvatska – 18. stoljeće, hrvatski latinitet – prigodna elegija*

Elegija riječkoga eksisusovca Franje Ksavera Verneda upućena 1778. guverneru Rijeke Józsefu Mailáthu de Székhely[1] motivirana je složenim političkim i privrednim prilikama u kojima se Rijeka tada našla.[2] Ukratko ću prikazati te prilike, a potom način na koji je sama elegija kroz sadržaj i kompoziciju nastojala ispuniti svoju praktičnu svrhu.

1. Rijeka u 18. stoljeću

Osamnaesto je stoljeće vrijeme velike preobrazbe Rijeke, najveće prije 20. stoljeća. Upravo je tada i privredno i demografski pretekla nekoć moćne konkurente Bakar, Kraljevicu i Senj, tu se nalazi ona odskočna daska s koje se Rijeka otisnula do današnje razlike u odnosu na njih.

Privredni je razvoj Rijeke omogućila carska politika merkantilizma, koji se temeljio na povećavanju robnih zaliha i poticanju vanjske trgovine, poglavito izvoza, a samim

Šime Demo

AT TU, MAILÁTH, CONNITERE NERVIS: POVIJESNA POZADINA ELEGIJE FRANJE KSAVERA

time i zamahu razvoja luka. Još u prvoj polovici 18. stoljeća došlo je do odluke o slobodi plovidbe Jadranskim morem (1717) i proglašenja Trsta i Rijeke slobodnim lukama (1719).[3] To je značilo da su od tada stranci mogli slobodno trgovati u Rijeci i nastanjivati se u gradu, a u luci su slobodno mogli prometovati brodovi pod svim zastavama.[4] Kasnije je (1752) grad uključen u novoformiranu Trgovačku pokrajinu Austrijsko primorje, kojom je upravljala Vrhovna trgovačka intendanca.

To iznenadno stanje podređenosti Trstu nije moglo biti po volji ni Riječanima (koji su na vlastitoj koži osjećali austrijsku naklonost Trstu u gospodarskim pitanjima) ni ostalim Hrvatima i Mađarima (koji su Rijeku vidjeli kao hrvatski, odnosno ugarski grad).[5] Odmah su se pojavili protesti, na koje je kraljica dugo odgovarala praznim obećanjima. Ipak, 1776. je carskim patentom Rijeka zajedno s dijelom obale i zaleđa, do uključno Karlovca, neposredno pripojena Hrvatskome kraljevstvu (*immediate Regno Croatiae reincorporaretur*) i podređena Hrvatskom kraljevinskom vijeću (a preko njega Ugarskoj dvorskoj kancelariji). Uskoro je na tom području ustanovljena i Severinska županija.[6]

Ostavljajući po strani političke posljedice te odluke, kao i one iz 1779. o dodjeli Rijeci statusa *corpus separatum*,[7] osvrnut ću se samo na privredni napredak koji je ta odluka omogućila. Njome je, naime, Rijeka teritorijalno i upravno povezana sa svojim prirodnim zaleđem. Gravitacijska sfera Riječke luke širi se do Tolne na Dunavu, Temišvara i Segedina, a prevladava izvoz iz Panonske nizine, glavne žitnice Monarhije. Grad se okreće prema zaleđu i prestaje biti ovisan o zapadu.[8] Brojni trgovci i obrtnici, koji su se još prije doselili u grad, sada osobito prosperiraju. Riječka proizvodnja, uvoz i izvoz rastu kao nikada do tada.[9]

Ipak, prethodna desetljeća nisu nudila povod za tako velike nade. Čak ni političko i upravno spajanje sa zaleđem nije moglo imati jak učinak bez boljega prometnog povezivanja s proizvodnim regijama. Prvi značajni poduhvat u tom smislu bila je izgradnja ceste od Rijeke do Karlovca 1725-1728, prozvane po vladaru Karlu VI. Karolinom.[10] Puštena u promet 1726, nije opravdala nade koje su se u nju polagale, jer je bila neadekvatna za veći promet, a i bilo ju je potrebno stalno obnavljati.[11] Sljedećega su desetljeća radovi na adaptaciji zbog ratova stali, tako da je cesta ostala neprilagođena za intenzivniju trgovinu.[12]

---

[3] Gigante 1928:76.

[4] Kos 1968:342.

[5] Gigante 1928:75; Despot 1953:125.

[6] Čulinović 1953:259.

[7] O tome v. Kobler 1896:III,4-6; Rački 1907:4-7,17-19; Fest 1912:3; Susmel 1919:70; Gigante 1928:80; Viezzoli 1933-34:64; Bićanić 1953:165; Čulinović 1953:260; Hauptman 1953:209; Kos 1968:342; *Povijest Rijeke* 1988:149-150; Žic 1999:52; De Corti 2000:219; Andrási 2003:9-10.

[8] Bićanić 1953:163.

[9] *Povijest Rijeke* 1988:142-44.

[10] Nastavljala se na cestu iz Trsta koja je preko Korza i mosta na Fiumari završavala na Piramidi, a išla je pravcem Rijeka – Bakar – Meja – Zlobin – Fužine – Mrkopalj – Ravna Gora – Vrbovsko – Bosiljevo – Novigrad na Dobri – Dubovac – Karlovac (Fest 1912:9; Despot 1953:124).

[11] Despot 1953:124.

[12] *Povijest Rijeke* 1988:139.

Kroz veći dio 18. stoljeća Rijeka je, upravo zbog neadekvatnosti prometnih veza sa zaleđem, bila vrlo slab konkurent Trstu kao najvećoj luci Monarhije. Gorski kotar, tada bez plovnih vodenih tokova i prikladne ceste, blokirao je prijevoz većih količina tereta, što je usmjeravalo sav promet iz plodne Panonske nizine na bolje povezani Trst (*Slika 1*).

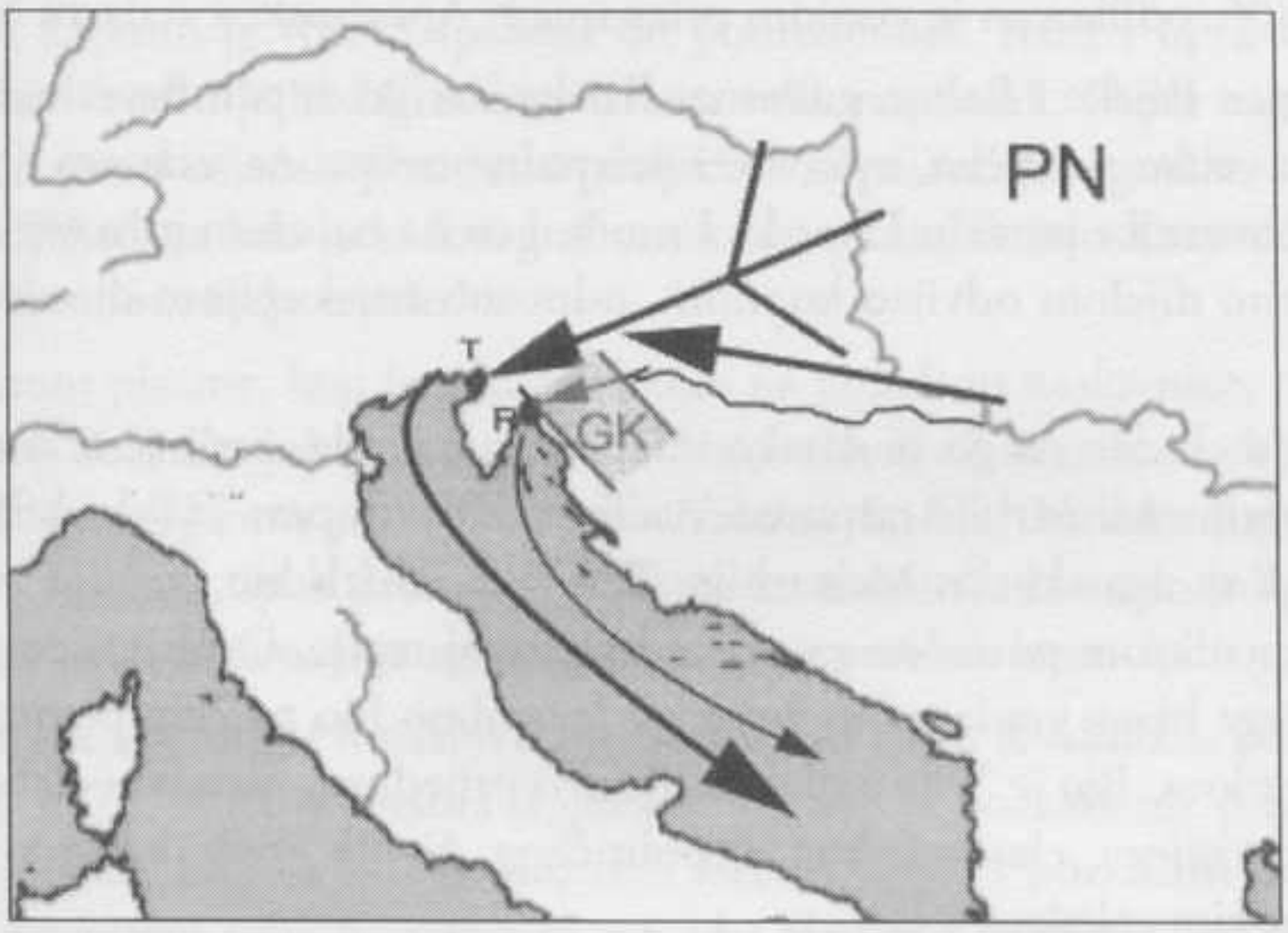

Slika 1. *Prometni položaj Rijeke prije Mailáthova dolaska. Roba iz Panonske nizine (PN) dolazi u velikim količinama vodenim i kopnenim putem do Trsta (T). Sava je plovna samo do Karlovca, zbog čega roba do Rijeke (R) može samo kroz Gorski kotar (GK), preko kojega nema odgovarajuće ceste. Slijedom toga, Trst drži primat u pomorskom tranzitu robe.*

Ipak, prometno je povezivanje grada sa zaleđem napredovalo polako ali sigurno. Kroz 1750-te i 1760-te vrlo je živahna aktivnost bečkih komercijalnih institucija u podizanju kvalitete veze između Rijeke, Karlovca i Siska.[13] Njezini su učinci stali izlaziti na vidjelo u osmom desetljeću 18. stoljeća, koje koincidira s promjenom političko-upravne slike regije i dolaskom novoga upravitelja: guvernera, kapetana i velikog župana Józsefa Mailátha de Székhely (Trnava, 1735 – Nuštar, 1810).

2. József Mailáth i njegovo djelovanje u Rijeci

Taj je sposobni mađarski političar praunuk Transilvanca Miklósa Mailátha (1611-1685), koji je 1635. dobio plemstvo, grb i pravo na porabu naslova *de Székhely*.[14] Dok potomci Józsefove mlađe braće Ferencza i Györgya u muškoj liniji žive i danas, o njegovim vlastitima ima malo podataka, što je iznenađujuće, s obzirom na to da je iz dva braka imao šesnaestero djece. Brat Antál (drugi po starosti, odmah nakon Józsefa) postao je isusovac.

---

[13] O tome v. Karaman 1985:51-94.

[14] Podatci o porodici Mailáth de Székhely preuzeti su s internetsake stranice *The Mailáth de Székhely Family*, a o Józsefu Mailáthu s *Magyar Katolikus Lexikon*, s.v., te iz Faber 2001:85.

József je munjevito napredovao u državnoj službi i postao 1767. savjetnik u bečkoj Komori, a 1776-1783. bio je na zahtjevnim dužnostima riječkoga kapetana i guvernera te 1777-1783. severinskog župana. Sve je te i druge poslove vrlo uspješno obavio, tako da je 1785. dobio naslov grofa s neograničenim pravom nasljeđivanja. Niz visokih službi okrunio je 1802-1809. položajem državnog i konferencijalnog ministra (*államminiszter*). Godine 1806. odlikovan je visokim priznanjem Apostolskog reda sv. Stjepana.

Postavši kapetan Rijeke i Bakra, guverner Rijeke i veliki župan Severinske županije, Mailáth je dobio velike političke, upravne i privredne ovlasti na važnom i prostranom području dijela poveznice između Ugarske i mora, i to na najužem grlu tog trgovinskoga puta, koji se tim dijelom odvijao kopnom, odnosno najskupljom dionicom, uz to i brdovitom.

Mailáth se odmah dao na gospodarsko unapređenje grada. Sada je bilo omogućeno da se vanjska trgovina Monarhije rasporedi na Trst i Rijeku: prva je luka bila izvozna za austrijski, a druga za ugarski dio Monarhije. Zato je Mailáth bio osobito angažiran na poboljšanju infrastrukture potrebne za privredni razvoj regije. Osobito je nastojao oko proširenja najvećega blaga grada, same luke, pa je osobno bio na čelu povjerenstva koje je sastavilo plan radova. Bio je "vrlo agilan, a njegovi prijedlozi, planovi i elaborati značili su početak modernijega ekonomskog i političkog života ovih krajeva te njihova povezivanja sa širokim zaleđem".[15]

Upravo je bolja povezanost sa zaleđem, odnosno plodnim ravnicama Panonije, bila jedan od složenijih zahvata koji je stajao pred novim županom. Za taj je problem najvažniji element bila regulacija Kupe, odnosno pokušaji da se ona učini plovnom što bliže izvoru, čime bi se osjetno smanjila cijena prijevoza. U više se navrata to pokušavalo, ali 1770-ih nije uspijevalo zbog cijene radova. Zato se radilo na poboljšanju pojedinih dijelova Karolinske ceste.[16]

Mailáth je uočio važnost regulacije Kupe za privredni razvoj grada, pa je u spisu *Repraesentatio gubernatoris Fluminensis...* 1780. dao proračun za te radove, koji doduše tada nisu realizirani.[17] Unatoč tomu, Rijeka se 1770-ih i 1780-ih počela munjevito gospodarski podizati. Samo između 1771. i 1780. promet iz Ugarske i Hrvatske porastao je za pet puta, promet iz austrijskih zemalja za 4.3 puta, a riječke su manufakture proizvodile 1.86 puta više robe.[18] Po stanovništvu je Rijeka 1785. bila najveći grad u Civilnoj Hrvatskoj (5000 stanovnika), a bila je i najurbaniziranija i imala najveći broj stanovnika po obitelji. U razdoblju od 1775. do 1785. Rijeka je napredovala i transformirala se iz gradića velikih potencijala i skromnih ostvarenja u lokalno središte koje je svoje utjecajno područje proširilo na cijelo Primorje, Liku i Gorski kotar.

Intenzitet toga prvoga velikog privrednog uspona u Rijeci iz vremena Mailáthova mandata još dugo neće biti dosegnut. Premda je 1804-1811. uspostavljena nova veza sa zaleđem, Lujzijanska cesta, u prvoj se polovici 19. stoljeća razvoj grada usporava (osobi-

---

[15] *Povijest Rijeke* 1988:150.

[16] *Povijest Rijeke* 1988:145-146. Kupa je tek mnogo kasnije učinjena plovnom do Broda na Kupi (Despot 1953:125).

[17] Despot 1953:127.

[18] Bićanić 1953:163,167.

to nakon smrti Ljudevita Andrije Adamića 1828), da bi ga proširenje luke i izgradnja željeznice 1873. samo održali na životu, a tek ponovna industrijalizacija u drugoj polovici 20. stoljeća znatnije ubrzala.

3. Sadržaj i kompozicija Vernedine elegije

Trenutak u kojemu je Rijeka spašena od podređenosti Trstu i upravno povezana s plodnim zaleđem budio je kod građana nade u velik napredak. Osim toga, tih 1770-ih grad je počeo izravno osjećati pozitivne posljedice oživljavanja trgovine i industrije. To nam ushićenje Riječana kao neki fotograf emocija prenosi Franjo Ksaver Verneda, Riječanin na privremenom radu u zaleđu.

Već nam moto pjesme, koji je autor izdvojio na poleđinu naslovnice, najavljuje osjećaje radosti zbog dobitka nečega što se dugo iščekivalo. Radi se naime o Vergilijevu stihu *Iam tandem Italiae fugientis prendimus oras* (*Eneida* 6, 61). Nakon dugoga putovanja Trojanci, kao i Riječani, ipak pronalaze suđenu im domovinu – mitološka usporednica funkcionira kao prikladna najava sentimenta koji se provlači kroz cijelu pjesmu.

Negotia koja se spominju u naslovu pjesme, a radi kojih je Mailáth boravio u Zagrebu u kolovozu 1778, kada je pjesma ispjevana, upravo je podnošenje prijedloga za uređenje statusa Rijeke, koji će biti proslijeđen Beču i uroditi poznatim otpisom od 23. travnja 1779, uzrokom tolikih razmirica između Hrvata i Mađara u narednim stoljećima, sve do danas. Događaji su to presudni za budućnost Vernedina rodnoga grada – doslovno su mu se pred očima odvijala ta odlučna zbivanja, koja je htio ovjekovječiti i u umjetničkoj formi.

Situacija koja je Mailátha dovela u Rijeku skicirana je grubim potezima i prilično dokumentaristički za formu u kojoj se nalazi. Pjesma počinje imenom cara Karla VI., uz spominjanje izgradnje Karoline, koja je stvorila pretpostavke za privredni napredak Rijeke:

Karlo je nekoć davno prelomio ilirske Alpe (stih 1)[19]

Njegova kći Marija Terezija nalazi se na drugome polu blagonaklonih vladara zahvaljujući kojima se gradu smiješi svijetla budućnost. Karlo je započeo posao, ali su ga ratovi spriječili u njegovu nastavku:

Ali su teški ratovi nametnuti Vladaru:

Presta na cesti rad, stadoše poslovi svi (9-10)

Međutim, sadašnja će ga vladarica dovršiti. Marija Terezija dolazi na ideju kako bi se stanje moglo dovesti u ravnotežu (trud mnogih ljudi sublimira se u osobi vladarice) – nekome treba hrana, netko je drugi ima, a problem rješava merkantilistička trgovačka politika:

Tada je slavna Terezija, dika našega vijeka,
Brinuć za ovaj kraj vidjela nevolju tu
I razmotrila s kakvom bi zaradom i blagostanjem

[19] Prenosim svoj prepjev iz Demo (2007).

Mogla Ugarska sva žito izvozit u svijet;
S njom će i Slavonija i pitoma zemlja uz Kupu
Pomoći pucima svim koje je shrvala glad,
Koji su onkraj mora, a ljetina im je slaba,
Ili je ispaša tu, ali bez stoke su svi. (11-18)
Mailáth je izabran zbog svoje dokazane sposobnosti i dotadašnjih zasluga na dvoru:
Mnoge si, naime, već pružio dokaze tog,
Obavio si tolike poslove, teške zadatke (22-24)

On odmah nastupa kao vješti organizator poslova oko povezivanja Rijeke sa zaleđem (19-38). Verneda nam daje vrlo neposrednu, živu, gotovo bukolsku sliku zbivanja u riječkom zaleđu: krče se šume, reguliraju rijeke, naseljenici dolaze, kola prevoze svakovrsne plodove, novi su se ratari već udomaćili. Ne samo da je unaprijeđena Rijeka, već je život vraćen i u krajeve uz Karolinu:

Sad su posječene šume, odmah posvuda niču
Polja i kuće uz put; čuje se željeza zvuk:
To pod teretom škripe kola s plodima raznim.
Novi zemljoradnik pak stao je na kamen tvrd
Zdrobljen ognjem i mačem, pa gordo pokazuje žito,
Pred njim pak stupa vol, ispašom namiren, sit. (43-48)

Ovdje Verneda preuzima motive arkadijske ekloge, što je jedna od osobina isusovačke poezije 18. stoljeća.[20] Pojavljivanje arkadijskih tema u elegiji bit će osobito karakteristično za romantičarsko "miješanje" žanrova nekoliko desetljeća nakon ove pjesme.

U sljedećim stihovima pjesničko nadahnuće sasvim kida okove mogućega, tako da kroz cijelu drugu polovicu pjesme (st. 49-86) pratimo personificirano ugarsko žito koje putujući iz Ugarske dolazi na mjesto odakle puca pogled na Kvarner, pa ploveći Jadranom izgovara stihove (62-86) u kojima potiče Mailátha da ustrajno izvrši zadatak:

... Ti pak, Mailáthe, nastoj
Odvažno, odmah sad obavit posao svet! (73-74)

Najavljuje se cvjetanje trgovine i primorskih krajeva, a samome će Mailáthu budućnost, unatoč svim zavidnicima, znati dati dostojnu hvalu:

Nemoj oklijevati, tvoj je trud već uzvišen slavom:
Neće okrnjit ti rad surove zavisti zub
Zato se slava tvoja u ovu pretočila pjesmu
zapisanu na vrh stijene što gleda na žal (79-82)

Tim se glasom (a ne izravno pjesnikovim) oda zaključuje.

---

[20] V. najreprezentativniju zbirku: *Collectio poetarum elegiacorum stylo et sapore Catulliano scribentium*, Vindobonae 1785.

U elegiji je naglašen gospodarski napredak – on je u središtu interesa, dok su politički motivi tu samo kao potpora i "ukras", kao primjerice spominjanje "povijesnoga prava" Ugarske na Jadran:

Molim te, ne dopusti da ilirska mjesta uz more,
Štono ih zakon star veže uz ugarski dvor,
Trpe tuđince i slušaju njihove naredbe krute! (63-65)

Mlečani se i ne spominju imenom, političke se i pravne prepirke ostavljaju po strani. Javlja se i poznata i efektna politička slika "majke" Ugarske koja pronalazi svoju djecu. Međutim, opreka koja se u elegiji postavlja kao središnja nije politička i etnička – Verneda zapravo suprotstavlja negostoljubivu prirodu i ljudski rad koji je pobjeđuje. Riječani su "kažnjeni" životom u strašnim uvjetima:

Ljudima koje je sudba kaznila takvim životom:
S jedne strane im hrid, s druge ih udara val. (41-42),

ali vladari mudrim potezima spašavaju grad.

Kompozicija elegije uravnoteženo prati slijed prošlost – sadašnjost – budućnost, diskretno provlačeći kroz kronološki slijed povezane motive na tri razine (vladar – vladareva akcija – učinak vladareve akcije), što se može prikazati jednostavnom shemom (*Slika 2*).

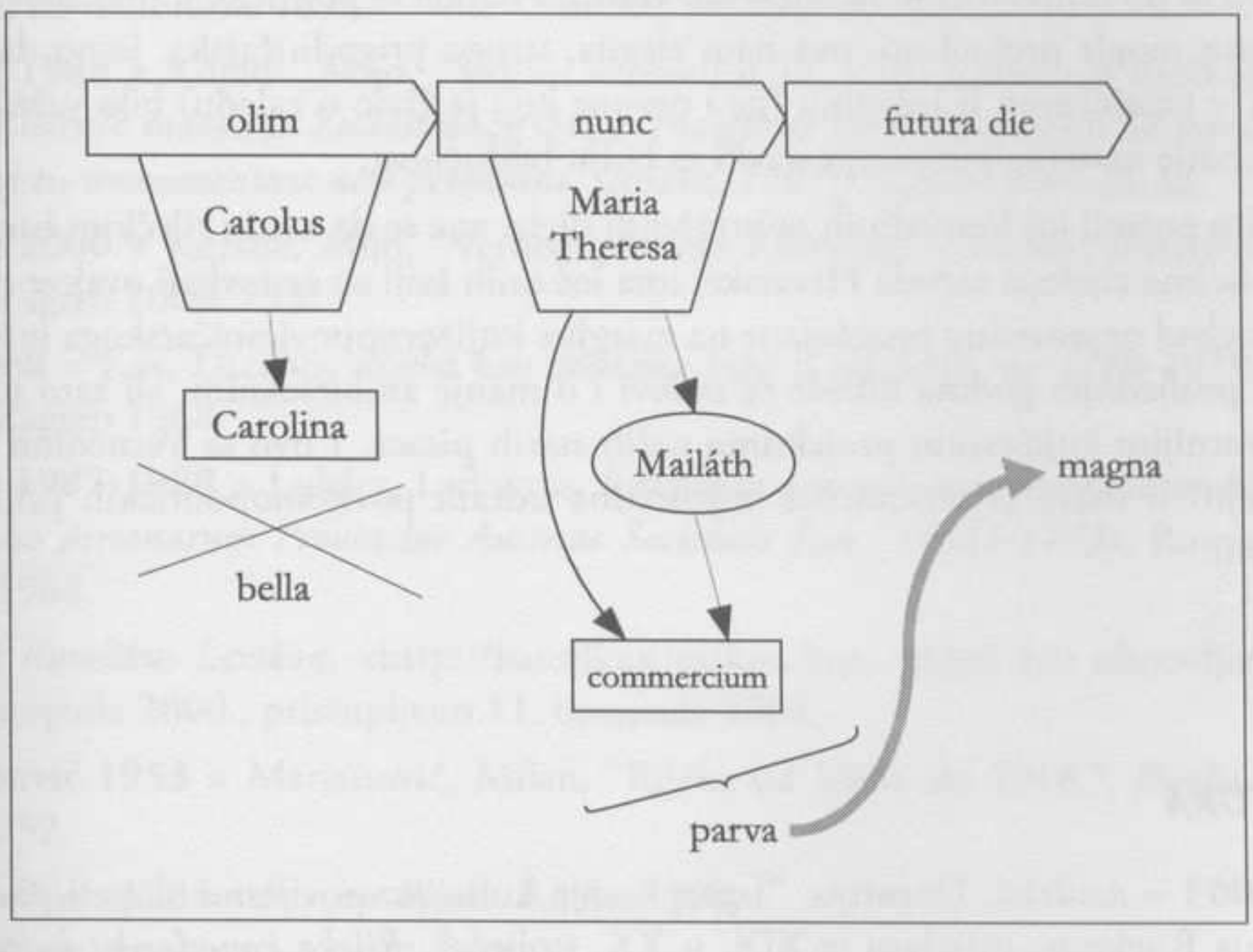

Slika 2. *Shema sadržaja povijesnoga tijeka prikazanoga u elegiji.*

Pokušaj Karla VI. da gradnjom Karoline oživi riječki kraj zaustavljaju ratovi, dok je njegova kćerka uspješnija, angažiravši Mailátha da organizira trgovinu kroz taj kraj. Njegova pak djela, koja u sadašnjosti izgledaju neznatna (*parva*), u budućnosti će biti velika (*magna*), a to je i bio vladarski naum:

...tako i ovo
Premda sitnica je sad, sutra će veliko bit. (77-78)

Opis života na cesti nije pretjerano dugačak: ali slijedi zakonitosti kretanja od općega ka pojedinačnome i strategije povećanja plastičnosti prikaza: brzo napredovanje na vremenskoj osi (šuma se krči → kuće niču), zvukovnost (kola škirpe), materijalni epiteti (željezna kola), fokusiranje na konkretnu egzemplarnu situaciju (pokazivanje žita i napasanje blaga). Time je postignuta živost opisa (*verisimilitas*), koju je Vernedino vrijeme veoma cijenilo u književnim djelima. Autor pokazuje i izražen smisao za fokusiranje na realnost, odnosno provlačenje kroz pjesničke slike, pa i fantastične scene, brige za neposrednu, ovozemaljsku korist za grad.

Ta je korist, uočljivo je, jedan od glavnih ciljeva koji elegija želi postići. Kao dobar sin grada, Verneda na ovaj način iskorištava tada uobičajenu stihovanu prigodnicu za "lobiranje", ukazujući naslovniku i na humani, a ne samo profesionalni aspekt njegova posla. Prigodna oda sasvim je zgodno sredstvo za to.

Zaključak

Iako živi daleko od Rijeke, Verneda za one koji će osjetiti blagodati novih zbivanja kaže "mi" (stih 38). Tu se jasno vidi njegova vezanost za grad s kojim je imao obiteljske veze i u koji se po umirovljenju namjeravao vratiti. Premda se političke implikacije cijele situacije nisu mogle prešućivati, ova nam elegija, strogo prigodničarska, jasno daje do znanja što je prosječnom Riječaninu (pa i onome koji je živio u zaleđu) bilo važnije od toga – stvaranje materijalnih pretpostavki za bolju budućnost.

Osim što postoji još Vernedinih neistraženih djela, zna se da među riječkim isusovcima, ali i piscima cijeloga zapada Hrvatske, ima još onih koji su sastavljali ovakve manje forme, ponekad nepravedno proganjane na margine književnopovjesničarskoga interesa. Međutim, posljednjih godina množe se radovi i o manje ambicioznim, ali zato možda mnogo životnijim književnim projektima naših starih pisaca. I ovo se Vernedino djelo može ubrojiti u takva svjedočanstva neposredna odraza povijesnopolitičkih prilika u književnosti.

LITERATURA

Andrási 2003 = Andrási, Dorottya, "Ispreplitanje kulturno-povijesne uloge i pravnog stanja Rijeke na prijelazu iz XIX. u XX. stoljeće", *Rijeka i mađarska kultura = Rijeka (Fiume) és a magyar kultúra : međunarodni znanstveni skup, Državni arhiv u Rijeci, 3.-4. listopada 2003.* (ur. Irvin Lukežić), Rijeka 2003: 8-16.

Bićanić 1953 = Bićanić, Rudolf, "Važnost Rijeke u ekonomskom životu Hrvatske", *Rijeka...* 1953: 153-180.

Čulinović 1953 = Čulinović, Ferdo, "Rijeka u državnopravnom pogledu", *Rijeka...* 1953: 253-276.

De Corti 2000 = De Corti, Arianna, *Fiume : dalle sue origini al 1945*, Roma 2000.

Demo 2007 = Demo, Šime, "Riječki isusovac Franjo Ksaver Verneda i njegova pjesma guverneru rijeke Józsefu Mailáthu (1778)", *Fluminensia* 19 (2007), br. 1: 1-11.

Despot 1953 = Despot, Miroslava, "Historijat trgovačkih putova između Rijeke i zaleđa u XVIII. i XIX. stoljeću", *Rijeka...* 1953: 123-132.

Dobronić 2002 = Dobronić, Lelja, *Klasična gimnazija u Zagrebu od 1607. do danas*, Zagreb 2002.

Faber 2001 = Faber, Eva, "Carska gospodarska politika na Jadranu od 1717. do 1776.", *Riječka luka: povijest, izgradnja, promet* (urednik Ervin Dubrović), Rijeka 2001: 67-88.

Fest 1912 = Fest, Alfredo (1912) *Fiume all'epoca della prima guerra napoleonica (1797)*, Fiume 1912.

Gigante 1928 = Gigante, Silvino, *Storia del comune di Fiume*, Firenze 1928.

Hauptmann 1953 = Hauptmann, Ferdo, "Pregled povijesti Rijeke do Bachova apsolutizma", *Rijeka...* 1953: 203-214.

Karaman 1989 = Karaman, Igor, *Privredni život Banske Hrvatske od 1700. do 1850*, Zagreb 1989.

Kobler 1896 = Kobler, Giovanni, *Memorie per la storia della liburnica citta di Fiume*, sv. I, II, III, Fiume 1896.

Korade 1988 = Korade, Mijo, "Važniji isusovci u 17. i 18. stoljeću u riječkoj regiji", *Zbornik radova sa Znanstvenog skupa 'Podigli ste spomenik trajniji od mjedi = Exegistis monumentum aere perennius', [Rijeka, 1997]*, Rijeka 1998: 28-32.

Korade 2000 = Korade, Mijo, "Verneda, Franjo Ksaverski", *Leksikon hrvatskih pisaca*, Zagreb 2000: 753.

Kos 1968 = Kos, Lucijan, *Rijeka kao slobodna luka u razdoblju od 1719-1939. godine*, Zagreb 1968.

Lukács 1987-1988 = Lukács, Ladislaus, *Catalogus generalis seu Nomenclator biographicus personarum Provinciae Austriae Societatis Iesu : (1551-1773)*, Romae 1987-1988.

Magyar Katolikus Lexikon, <http://katolikus.lexikon.hu>, zadnji put obnovljeno 3. listopada 2000., pristupljeno 11. listopada 2006.

Marjanović 1953 = Marjanović, Milan, "Rijeka od 1860. do 1918.", *Rijeka...*: 215-252.

Povijest Rijeke 1988 = *Povijest Rijeke*, Rijeka 1988.

Rački 1907 = Rački, Franjo, *Politička povjest grada Rijeke*, Rieka 1907.

Rijeka... 1953 = *Rijeka : geografija, etnologija, ekonomija, saobraćaj, povijest, kultura* (ur. Jakša Ravlić), Zagreb 1953.

Samani 1975 = Samani, Salvatore, *Dizionario biografico fiumano*, Venezia 1975.

Schwalba 2004 = Schwalba, Rastko, "Barokizacija Rijeke i udio inženjera A. Vernede u njenoj urbanizaciji", *Novi Kamov* 13 (4) (2004): 93-116.

Sommervogel 1960 = Sommervogel, Carlos, *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus; nouvelle éd., Tome VIII,* Bruxelles-Paris. [izdano 1898, reprint u Louvainu 1960].

Susmel 1919 = Susmel, Edoardo, *Fiume attraverso la storia dalle origini fino ai nostri giorni*, Milano 1919.

Tamaro 1933-34 = Tamaro, Attilio, "Episodi di storia Fiumana", *Fiume* 11-12 (1933-34): 3-60.

The Mailáth de Székhely Family <http://www.geocities.com/Heartland/Bluffs/95448/mdszek.html>, zadnji put obnovljeno 22. ožujka 2000., pristupljeno 7. listopada 2006.

Verneda 1778 = [Verneda, Franjo Ksaver], *Excellentissimo ac illustrissimo domino, domino Iosepho Mailáth de Székhely, liberi portus et urbis Litorisque maritimi Fluminensis et Buccarensis gubernatori civili ac militari commendanti, inclyti Comitatus Szeverinensis supremo comiti, utriusque Sacratissimae caesareo-regiae apostolicae Maiestatis intimo status consiliario etc. etc. etc., dum Augustae nomine negotia publica Zagrabiae curaturus versaretur, hanc elegiam humanitatis doctor primarius et archigymnasii regius pro-director ibidem dicabat M.DCC.LXX.VIII. mense Sextili. Zagrabiae, typis Ioannis Thomae nobilis de Trattnern, S.C.R.A.M. typographi et bibliopolae.*

Viezzoli 1933-34 = Viezzoli, Giuseppe "Contributi alla storia di Fiume nel settecento", *Fiume* 11-12 (1933-34): 61-187.

Žic 1999 = Žic, Igor, *Kratka povijest grada Rijeke*, Rijeka 1999.

SUMMARY

Šime Demo

CONTENT AND FORMAL ANALYSIS OF THE ELEGY BY FRANCISCUS XAVERIUS VERNEDA TO JÓZSEF MAILÁTH, A GOVERNOR OF RIJEKA

The article deals with historic and political background of Verneda's elegy, that is the setting which led to selection of topics and motives in the elegy. Special attention is dedicated to the role that the addressee played in these events. The author analyses the content and the composition of the elegy itself, concluding that it had a very practical goal – to motivate Mailáth, a high-ranked official, to work hard for the economic prosperity of Verneda's birhtplace.

***Key words**: Franciscus Xaverius Verneda, József Mailáth de Székhely, Rijeka – history – 18th century, Civil Croatia – 18th century, Croatian Latinist literature – laudatory elegy*